

היום נלמד בעזרת ה':

בבא מציעא דף מב

משנה: המפקיד מעות אצל חברו, והשומר צרר את המעות בבגדו והפשילן לאחוריו ונגנבו, או שמסרם השומר לבנו ובתו הקטנים ונעל בפניהם (= בפני בנו ובתו) את הדלת שלא כראוי ונגנבו, חייב, לפי שלא שמר עליהם כדרך השומרים.

גמרא: בשלמא כולהו: אמנם מוכן שאם מסרן לבנו ובתו הקטנים חייב לפי שלא שמר עליהם כדרך השומרים, אבל מדוע אם צררן והפשילן לאחוריו חייב, והרי הוא צררן בבגדו כדי לשומרם ומה היה עליו לעשות?

אמר רבא א"ר יצחק: נאמר (לגבי עניין אחר) **"וְצִרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדְךָ"**, ומכאן לומדים שלמרות שאתה צורר את הכסף עליו להיות בידך, וכיון שהפשילן לאחוריו והם לא היו בידו לכן חייב.

לעולם יהא כספו של אדם מצוי בידו: כלומר לא יפקיד את כספו אצל מישהו אחר במקום אחר, שאם יזדמן לו לקנות סחורה כדי להרוויח בה יהיו לו מעות מזומנות בידו.

לעולם ישליש אדם את מעותיו שלישי בקרקע ושליש בפרקמטיא ושליש תחת ידו: כלומר יחלק את מעותיו לשלושה חלקים, שלישי יטמין בקרקע [ויש מפרשים ישקיע בקרקע], בשליש יעשה סחורה, ושליש ישאיר אצלו שיהיו לו מזומנים ביד לצורך רווח הבא פתאום.

אין הברכה מצוייה אלא בדבר הסמוי מן העין: המכוסה מן העין. שנאמר **"צֹוּ יְהוָה אֶתְךָ אֶת הַבְּרָכָה בְּאֶסְמִיךָ"**, "באסמך" מל' דבר הסמוי מן העין.

אין הברכה מצויה אלא בדבר שאין העין שולטת בו: "באסמך" מל' דבר הגנוז.

מדד ואח"כ בירך הרי זה תפילת שוא: מפני שהכרי כבר לא יתברך, לפי שאין הברכה שורה בדבר המדוד, ולאחר שמדד את הכרי כבר לא תשרה בו ברכה.

אמר שמואל כספים אין להם שמירה אלא בקרקע: ולכן אם השומר לא שמר אותם בקרקע ונגנבו, זו פשיעה וחייב.

אמר רבא ומודי שמואל: שאם הפקידו אצלו כספים בערב שבת בין השמשות שלא הטריחוהו חכמים להטמינם בקרקע.

ואי שהא למוצאי שבת: אבל אם הוא המתין במוצ"ש בשיעור זמן שיכל להטמינם בקרקע ולא הטמינם ונגנבו, חייב.

ואי צורכא מרבנן הוא: ואם המפקיד הוא תלמיד חכם שמקפיד להבדיל על הכוס, השומר יכול לטעון שהמתין מלהטמין את המעות שמא המפקיד צריך את המעות לצורך הבדלה, ופטור.

והאיזנא דשכיחי גשושאי אין להן שמירה אלא בשמי קורה: אבל בזמנינו שיש גנבים שמגששים בקרקע בשיפודים של ברזל ומבחינים האם יש חלל בקרקע, אין להטמין כספים בקרקע, אלא צריך להטמינם בגג.

והאיזנא דשכיחי פרומאי אין להם שמירה אלא ביני אורבי: אבל בזמנינו שיש גנבים ששוברים את התקרה צריך להטמינם בין שורות האבנים שבכותל הבית.

אמר רבא ומודה שמואל בכותל (אי נמי בין הקרנות): כלומר שמואל סובר שאפשר להטמינם בכותל ולא צריך דווקא בין שורות האבנים.

והאיזנא דשכיחי טפוחאי אין להן שמירה אלא בטפח הסמוך לקרקע או בטפח הסמוך לשמי קורה: אבל בזמנינו שיש גנבים שטופחים על הכותל ומבחינים האם יש שם חלל, צריך להטמינם בתחתית הכותל בטפח הסמוך לקרקע, או בגובה הכותל בטפח הסמוך לתקרה, לפי שהגנבים לא מעלים בדעתם לחפש שם.

א"ל רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי: למדנו במשנה במס' פסחים - חמץ שנפלה עליו מפולת הרי הוא נחשב כמבוער. רשב"ג מבאר את הדברים: כל חמץ שאין הכלב יכול לחפש אחריו זה נקרא 'מפולת'. ע"כ המשנה שם. ולמדנו על זה בברייתא - שהכלב יכול לחפש ולהוציא את החמץ עד לעומק ג' טפחים, ולכן רק אם המפולת עמוקה מג' טפחים אז החמץ נחשב כמבוער.

הכא מאי? מה הדין כאן לגבי שמירת כספים, האם צריך להטמינם בעומק ג' טפחים או לא?

אמר ליה: ענה לו רב אשי, שם לגבי חמץ צריך להטמינם ג' טפחים משום שעד לשיעור זה הכלב מריח את החמץ ומחפש אחריו ומוציא אותו, אבל כאן לגבי שמירת כספים צריך להטמינם כדי שיהיו מכוסים מהעין, ולכן לא צריך ג' טפחים.

וכמה צריך להטמינם? אמר רפרם ממקום הנקרא סיכרא, צריך להטמינם בעומק טפח.

ההוא גברא: אדם אחד הפקיד מעות אצל חברו, הלך השומר והניחם בצריף קטן ועגול העשוי מערבה ונגנבו משם. אמר רב יוסף, למרות שלעניין גנבים הצריף נחשב למקום שמור, משום שהגנבים לא מחפשים שם ממון לפי שלא מצוי שם ממון, אבל לגבי שריפה זהו פשיעה שהוא הניחם שם, לפי שהצריף עלול להישרף, נמצא שיש כאן תחילתו בפשיעה (= שמא המעות ישרפו שם, ופשע שלא הטמינם בקרקע) וסופו באונס (= שהמעות נגנבו ושומר חינם בטור באונס), והדין הוא ש'תחילתו בפשיעה וסופו באונס' חייב.

ואיכא דאמרי: ויש אומרים שכך אמר רב יוסף: למרות שלעניין שריפה זהו פשיעה, אבל זהו מקום המשתמר מגנבים ונמצא שיש כאן 'תחילתו בפשיעה וסופו באונס' והדין הוא שפטור.

ההוא גברא: אדם אחד הפקיד מעות אצל חברו, לאחר זמן אמר לו המפקיד 'תחזיר לי את המעות', אמר לו השומר 'איני יודע היכן הנחת אותם'. אמר לו רבא, אדם שטוען 'איני יודע' זוהי פשיעה, ולכן עליך לשלם לו.

ההוא גברא דאפקיד זוזי: מעשה באדם שהפקיד כסף אצל חברו. הלך החבר והביא את הכסף לאימא שלו שתשמור עליו, ולא גילה לה שהכסף הוא פקדון. לקחה האימא את הכסף והניחה אותו בארגז שבו היא היתה רגילה לשמור את הכסף (רא"ש), ונגנב הכסף.

אמר רבא: איך ידונו הדיינים את הדין הזה? אם נאמר לשומר שעליו לשלם את הכסף בגלל שהוא פשע בכך שמסר אותו לאימו, כי 'שומר שמסר לשומר חייב'. השומר יטען לנו: 'כל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד' והיה מותר לי למסור אותו לאימא שלי. ואם נאמר לאמא שתשלם, היא תאמר: הבן שלי לא אמר לי שהכסף אינו שלו, שאז הייתי שומרת אותו באדמה והוא לא היה נגנב. ואם נאמר לבן למה לא אמרת לאמא שלך? הוא יאמר לנו: חשבתי שאם היא תחשוב שהכסף שלי, כל שכן שהיא תיזהר לשמור עליו הרבה יותר.

אלא אמר רבא: ישבע הבן שהוא מסר את הכסף לאמא שלו, ותישבע האמא שהיא הניחה את הכסף בארגז, ושניהם פטורים מלשלם.

הוא אפטרופא דיתמי: מעשה באפטרופוס של יתומים שקנה מכספם שור ומסר אותו לרועה (= בקרא). לא היו לשור שיניים שיוכל לאכול איתם, ומשכך הוא מת ברעב. אמר רמי בר חמא - איך ידונו הדיינים את הדין הזה? אם נאמר לאפטרופוס שישלם, הוא יטען 'אני מסרתי את השור לרועה, והרועה היה צריך להודיע לי שהשור לא אוכל'. ואם נאמר לרועה שישלם, הוא יטען 'אני העמדתי את השור הזה יחד עם שאר השוורים ונתתי לו אוכל, ולא ידעתי שהוא לא יכול לאכול'.

קושיא: מכדי בקרא שומר שכר: הרי הרועה הוא 'שומר שכר' של היתומים, והיה עליו לבדוק אם השור אוכל או לא. ומכיון שהוא לא בדק, הוא פושע ועליו לשלם!

תירוץ: אי איכא פסידא: אם באמת היה כאן הפסד ליתומים, אכן הרועה היה חייב לשלם. אבל כאן מדובר שאין הפסד ליתומים, בגלל שהם הלכו למוכר שמכר להם את השור, וקבלו את כפסם בחזרה בגלל שהיה זה מקח טעות.

אלא מאן קא טעין: אלא מיהו שטוען כאן כנגד האפטרופוס שישלם לו את השור? זהו המוכר של השור. כי הוא טוען לאפטרופוס 'היה עליך להודיע לי שהשור לא אוכל. קושיא: **מאי מודעינן ליה:** מה יש כאן להודיע לו? הרי הוא ידוע בכירור שהוא עשה כאן מקח טעות! תירוץ: **בספסירא:** מדובר בסוחר שקונה שוורים מהבעלים ומוכר אותם לקונים. והוא באותו היום קנה את השור ומיד מכר אותו. ולכן הוא טוען לאפטרופוס 'מדוע לא הודעת לי שאין לשור שיניים?' (שאז הייתי הולך ושוחט אותו מיד, אבל עכשיו הוא מת. תוס').

הלכך: ולכן מסיק רמי בר חמא שישבע הסוחר שהוא לא ידע שאין לשור שיניים, והרועה ישלם לו דמי בשר בזול. (רש"י כתב שישלם רק בשר בזול, בגלל שאין כאן כל כך פשיעה עושים פשרה. אבל תוס' כתבו שאם הוא היה שוחט את הבשר הוא לא היה יכול להמתין עד יום השוק, והיה עליו למכור את הבשר מיידית במחיר מוזל, תוס').

[רש"י מבאר את הסיבה שהרועה חייב לשלם לסוחר, ואפילו שהרועה אינו 'שומר' שלו. בגלל שלמדנו לעיל השוכר פרה מחבירו והשאילה לאחר ומתה כדרכה, דעת רבי יוסי שעל השואל לשלם לבעלים. והיינו שמכיון שהשוכר יכול לתבוע את הפרה מהשואל, עומדים הבעלים במקום השוכר ותובעים אותה מהשואל. וכך גם כאן הסוחר עומד במקום האפטרופוס ותובע את השור מהרועה].

הוא גברא דאפקיד כשותא: מעשה באדם שהפקיד כשות אצל חבירו. ולחבר עצמו היתה גם כן ערימה של כשות השייכת לו. קרא השומר למשרתו והראה לו את הערימה השייכת לו, ואמר לו שיקח ממנה את הכשות ויכניס אותה למשקה ה'שיכר' להשביח אותו. הלך המשרת ולקח את הכשות מהערימה השניה השייכת למפקיד והכניסה לשיכר.

אמר רב עמרם איך יזונו הדיינים את הדין הזה? אם נאמר לשומר שישלם, הוא יטען 'אני אמרתי למשרת שיקח מהערימה השניה'. ואם נאמר למשרת שישלם, הוא יטען: הוא לא אמר לי 'מהערימה הזו תיקח ומהערימה השניה אל תיקח', ולכן חשבתי שהוא לא מקפיד על הערימה הזו דווקא ואני יכול לקחת מאחת הערימות.

קושיא: ואי דשהא: והרי אם הערימה של השומר היתה קרובה והערימה של המפקיד הייתה רחוקה, והמשרת הלך זמן רב עד שהוא הביא את הכשות מהערימה הרחוקה. אם כן השומר יודע שהוא הביא את הכשות מהערימה של המפקיד, ואם הוא לא אמר על כך כלום, הוא גילה בדעתו שנוח לו לקחת את הכשות מהערימה של המפקיד והוא חייב לשלם! **תירוץ: בדלא שהא:** מדובר שהערימות היו קרובות זו לזו, והמשרת לא הלך זמן רב יותר מהרגיל.

קושיא: סוף סוף: מה הנידון? הרי השומר נהנה מהכשות שהשביחה את השיכר, ואם כן עליו לשלם למפקיד את הכשות מהערימה שלו!

תירוץ: א"ר סמא בריה דרבא: מדובר שהשיכר החמיץ. ומכיון שהשומר לא נהנה מהכשות הוא לא חייב לשלם עליה.

תירוץ נוסף: רב אשי אמר בכיסי: מדובר בכשות גרועה שמעורבים בה קוצים, והשומר כועס על כך שהכניסו אותה לתוך השיכר. ולכן הוא משלם לו רק דמי כשות עם קוצים, כפי מה שהשביח השיכר.